

REGEERBIJDRAGE DEPARTEMENT OMGEVING - 2024

Vlaanderen staat voor tal van **omgevingsuitdagingen**. Vanuit economisch, ecologisch en sociaal perspectief werken we aan het verhogen van de omgevingskwaliteit via bodem, land- en ruimtegebruik, het beperken van verontreiniging en hinder, klimaatadaptatie, het verzekeren en verhogen van het dierenwelzijn, en het duurzaam gebruik van grondstoffen. Via deze uitdagingen zorgen we ook mee voor de biodiversiteit, klimaatmitigatie, duurzaam materiaalengebruik, duurzame mobiliteit en landbouw, groene en circulaire economie, een duurzaam energiesysteem en voor onroerend erfgoed.

Om de omgevingsuitdagingen optimaal te integreren, zetten we in Vlaanderen twee principes centraal: de **leefbaarheid van onze bebouwde omgeving verhogen met de bouwshift én aaneengesloten open ruimtegebieden veerkrachtig differentiëren**. De transformatieopdracht zorgt zo voor een weerbaar watersysteem, voor de energietransitie en de biodiversiteit en voor een sterke ruimtelijke basis voor een duurzame en toekomstbestendige mobiliteit, landbouw en economie.

In samenwerking met alle actoren zetten we in op systeeminnovatie en impactgerichte instrumenten voor een **goed georganiseerde en kwaliteitsvolle toekomstbestendige leefomgeving**, met een evenwicht tussen natuur, landbouw, industrie, mobiliteit, wonen, recreatie en gezondheid.

Voor omgevingsvergunningen steunen we op **duidelijkere en krachtigere Vlaamse kaders**, en een **betere** afstemming tussen ruimte en milieu met oog voor klimaatadaptatie. Elke vergunning moet een gedragen keuze zijn. Daarom steunen we op een **interbestuurlijke en gemeentegrens-overschrijdende aanpak** en moet maatschappelijke meerwaardecreatie een reflex zijn. We bouwen een structurele werking met regio's uit om de omgevingsuitdagingen op een geïntegreerde manier te kunnen aanpakken.

Een **realisatiegericht omgevingshandhavingbeleid** zorgt voor daadkrachtige **handhaving op het terrein**, met een optimale inzet van bestuurlijke handhavingsinstrumenten.

We investeren in **beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek, monitoring, rapportering en evaluaties** met aandacht voor de socio-economische dimensie ervan. Burgers, overheden en andere belanghebbenden bieden we gericht toegankelijke **data, kennis en simulatietools** aan en stellen we onze **expertise en kennis** ter beschikking. Bovendien bevorderen we de **'green skills' bij de jongeren, de burger en op de arbeidsmarkt**.

Daarnaast ondersteunen we de overstap naar duurzamere productiemethoden en –technieken en stimuleren we duurzamere consumptiepatronen. Zelf geven we het voorbeeld met het 'Actieprogramma Duurzame Vlaamse overheid'.

Het omgevingsbeleid is voor ons een hefboom voor een **preventief gezondheidsbeleid**: een kwalitatieve leefomgeving bevordert de gezondheid van iedereen, ook de kwetsbare groepen. Hinder en **zeer zorgwekkende stoffen**, waaronder PFAS en pesticiden, zijn de speerpunten. Ook **dierenwelzijn** staat hoog op de Vlaamse agenda, met aandacht voor **alle diergroepen**.

We werken proactief mee aan **nieuwe internationale en Europese doelstellingen en regelgeving**, die ruimtelijk toepasbaar en sociaal rechtvaardig zijn in de Vlaamse context.

8. Het Europese omgevingsbeleid mee bepalen.

Op nationale, Europese en internationale fora zal Vlaanderen actief samenwerken aan klimaataanpassing en klimaatrobuustheid. De Vlaamse klimaatambitie blijkt uit onze bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering.

9. De omgevingsregelgeving doen naleven

We zetten in op een daadkrachtige handhaving op het terrein, met een optimale inzet van bestuurlijke handhavingsinstrumenten. Tot de speerpunten behoren o.m. de implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving en de uitvoering van het Meerjarenomgevingshandhavingprogramma.

10. Kennis verwerven voor een efficiënt beleid

We investeren in de uitbouw van kennis en stellen die samen met onze expertise gericht ter beschikking. Bovendien bevorderen we de kennis en competenties bij professionals, jongeren en burgers.

Met deze uitdagingen staat het departement klaar om de voorstellen van maatschappelijke werven en de voorstellen voor een betere werking van de Vlaamse overheid, opgenomen binnen de brief vanuit de Vlaamse overheid aan burger, beleidsmaker en ambtenaar, op te nemen. Daarnaast zitten speerpuntacties uit het onderstaand geheel mee vervat in de selectie van topics en acties in de regeerbijdrage op niveau van het beleidsdomein.

1. DE GEVOLGEN VAN DE KLIMAATVERANDERING BEPERKEN

We zorgen ervoor dat klimaatadaptatieve ingrepen op het terrein versneld gerealiseerd kunnen worden nu Vlaanderen steeds vaker te kampen heeft met wateroverlast, langdurige droogte en hitte. Klimaatadaptatie is een zorg voor alle beleidsdomeinen en daarom verankeren we de klimaatadaptatiedoelstelling in het bredere beleid van de Vlaamse overheid, zowel op de korte als lange termijn.

We zorgen voor een **decretale** basis en verankeren het klimaatadaptatieplan beleidsmatig als Vlaams transversaal plan. We kiezen voor **een omgevingsaanpak waarbij klimaatinvesteringen ook bijdragen aan andere omgevingsdoelstellingen**, zoals de bouwshift of het herstel van de biodiversiteit. Tegelijk zorgen we ervoor dat klimaatadaptatie doorwerkt in het beleid voor omgevingsthema's zoals water, bodem en ondergrond, natuur, ruimte, klimaatmitigatie, gezondheid, landbouw en mobiliteit.

Onze focus ligt op natuurlijke oplossingen. **Natuurgebaseerde maatregelen** vergroten de klimaatbestendigheid en dragen bij aan het herstel van biodiversiteit en ecosystemen. De kosten van de schade ten gevolge van de effecten van klimaatverandering liggen veel hoger dan de investeringen die nodig zijn om die schade te voorkomen of te beperken. Daarom voorzien we een **bijkomend recurrent jaarlijks budget op de meerjarenbegroting** voor investeringen op het terrein, voor onderzoek, voor monitoring en voor capaciteitsopbouw bij elke actor die betrokken is bij het ontwerp, de ontwikkeling, de renovatie en het beheer van een klimaatbestendige, gezonde leefomgeving. Bij het implementeren van maatregelen gaat ook bijzondere aandacht uit naar de kwetsbare groepen.

2. MEER RUIMTELIJKE KWALITEIT VOOR EEN LEEFBARE SAMENLEVING

→ De bouwshift, hefboom voor (be)leefbaarheid

Met de bouwshift verdichten en verweven we kwalitatief op goed gelegen locaties én vrijwaren we de open ruimte, zodat we tegen 2040 netto geen bijkomende ruimte meer innemen. De bouwshift zetten we in als hefboom voor klimaatadaptatieve ingrepen (zoals een versterkte groenblauwe dooradering), voor bijdragen aan de energietransitie (collectieve renovatie en duurzame warmte via warmtenetten), voor biodiversiteitsherstel (zoals ecologische ontsnippering) en voor het bieden van de ruimtelijke condities voor een goed functionerend collectief vervoersysteem. Vlaanderen initieert zelf acties, maar grijpt ook projectinitiatieven van anderen aan om de bouwshift waar te maken.

We koppelen **ruimte en mobiliteit in een vernieuwende geïntegreerde ontwikkelingsstrategie** en werken samen met de federale overheid aan een **bouwshiftbevorderende investeringsagenda** voor het spoorstelsel dat een gebruiksvriendelijk en efficiënt collectief vervoer verzekert, en daarmee de knooppuntontwikkeling en dus ook de bouwshift gericht aanjaagt. Ook grijpen we de **herziening van de Vlaamse havenstrategie** aan om vanuit het Departement Omgeving de omgevingsdoelstellingen te integreren en samen met de havenbeheerders na te gaan hoe we de ambities van de havens verzoenen met het omgevingskader.

Gebiedsontwikkeling en infrastructuurwerken in kader van mobiliteit, water, natuur en energie grijpen we aan om de bouwshift gelijktijdig met andere omgevingsdoelstellingen gebiedsgericht te realiseren. Naast deze processen in regie van de Vlaamse overheid **engageren we ons structureel op het niveau van referentieregio's** waar we met de lokale partners de bouwshift en andere

omgevingsuitdagingen doorvertalen naar prioriteiten en samenwerkingskansen. We stimuleren tegelijk met een **thematische oproep Strategische Projecten Bouwshift** bottom-up gebiedssamenwerkingen voor het activeren van projectinitiatieven op die locaties met de grootst mogelijke hefboomkracht. Het **BRV-fonds** biedt transparantie bij de inzet van publieke middelen.

Naar analogie met de brownfieldconvenant lanceren we de **Bouwshiftconvenant** die samenwerking tussen overheid en initiatiefnemers faciliteert in functie van kwalitatieve bouwshiftoperaties. De convenant biedt expertise, juridische en administratieve voordelen en financiële instrumenten aan voor het wegwerken van drempels, het maximaliseren van maatschappelijke meerwaarde en het waarmaken van een bouwshift-ondersteunend projectinitiatief op wijkniveau.

Onbebouwde waterrijke gebieden met harde bestemming geven we een openruimtebestemming. We voeren een **bewarend beleid** op nog niet ontwikkelde woonreservegebieden en neutraliseren slecht gelegen harde bestemmingen met een hoog ruimtebeslagrisico (wonen, gemeenschapsvoorzieningen, industrie, recreatie).

➔ **Een gedifferentieerde open ruimte, hefboom voor veerkracht**
stikstof als aandachtspunt

We zorgen met grotere en beter aaneengesloten openruimtegebieden, met het fysisch systeem als structurerend gegeven voor een gezonde en veerkrachtige leefomgeving. In functie van een weerbaar watersysteem, een toekomstgerichte landbouw en het herstel en de ontwikkeling van onze biodiversiteit en ecosystemen differentiëren we de open ruimte via een versterkt geïntegreerde aanpak. Bij investeringen gaat de voorkeur naar groene infrastructuur of natuurgebaseerde oplossingen én naar inspelen op de maatschappelijke behoefte aan een groene en gezonde leefomgeving. Vlaanderen initieert zelf acties, maar grijpt ook projectinitiatieven van derden aan als kans.

We werken een **Open ruimte strategie** uit die het blijvend en goed functioneren van onze water-, bodem- en ecosystemen garandeert en die de nodige **ontwikkelkansen en rechtszekerheid** biedt voor onder andere landbouw, natuur, bos, en recreatie. Een multi-compartmentbenadering staat hierbij centraal. Onder meer een emissiegebaseerde aanpak van de stikstofuitdaging, een waterberging van bron tot monding, de opslag van bodemkoolstof, het terugdringen van bodemerosie, en het versterken van de biodiversiteit zullen ingebed worden in die benadering. We werken die strategie uit in nauwe samenwerking met de entiteiten binnen het beleidsdomein Landbouw. De op te maken toekomstvisie op de agrarische productie in Vlaanderen (cf. Landbouwakkoord) kan op die manier ingebed worden in een ruimtelijke strategie. We verkennen daarnaast welke bestaande programmawerkingen op welke wijze een rol kunnen spelen in de uitvoering van deze strategie.

We voeren de **acties uit de PAS en het Stikstofdecreet** uit en ondersteunen zo de omslag naar een meer toekomstgerichte Vlaamse landbouw. Via monitoring en evaluatie volgen we de uitvoering op en geven we aan waar bijsturing nodig is. Het naleven van de stikstofmaatregelen krijgt prioriteit bij handhaving. We onderzoeken de haalbaarheid van stikstofrechten als instrument bij de post-2030 stikstofaanpak.

Op gebiedsniveau versnellen we via **coproductie** de uitvoering van beslist Vlaams beleid en gaan daarbij op zoek naar koppelkansen. Projecten geven mee vorm aan de gebiedsontwikkeling en bundelen we in een ambitieuze gebiedsgerichte **Vlaamse Investeringsagenda Open Ruimte**. Via deze investeringsagenda zorgen we voor een gebundelde inzet van mensen en middelen

breder verhaal van de 'smart regio's'. Impactmeting speelt een essentiële rol in de voorbereiding en de evaluatie van het Vlaamse omgevings- en gezondheidsbeleid.

Een belangrijke concrete focus betreft het beleid rond zeer zorgwekkende stoffen, waaronder PFAS. Vanuit de werking van de hub zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) zal verder uitvoering worden gegeven aan de conceptnota 'visie Zeer Zorgwekkende Stoffen', wat zal uitmonden in een '**transversaal beleidsplan ZZS**' als leidraad voor een proactief en beheersmatig Vlaams ZZS-beleid. Het zal de Vlaamse overheid in staat stellen om snel en doortastend af te rekenen met mogelijke nieuwe uitdagingen door zeer zorgwekkende stoffen. We voorzien de nodige **middelen en personeel** om het transversaal beleidsplan ZZS op te stellen en uit te voeren. We voeren ook de aanbevelingen van de PFAS-onderzoekscommissie en de acties in het PFAS-actieplan uit. Voor **hotspots en milieugezondheidkundige aandachtsgebieden** ontwikkelen we een geïntegreerde benadering, en we rollen deze uit om de beheersing en sanering van de verontreiniging (waar nodig) te versnellen.

De aanpak wordt uitgewerkt in samenwerking met de diverse bestuursniveaus. Een financieringsmechanisme wordt ontwikkeld op intra-federaal niveau en een op te richten **fonds** moet de middelen aan Vlaamse zijde bundelen. Het kenniscentrum innovatieve saneringstechnieken wordt verder uitgerold om private initiatieven te stimuleren.

We stellen de Vlaamse regelgeving met betrekking tot het professioneel gebruik van **pesticiden** in kwetsbare gebieden bij, met het oog op een betere bescherming van waardevolle natuur, van actieve winningszones oppervlaktewater en van kwetsbare groepen in de samenleving.

Daarnaast zetten we in op gezonde en milieuverantwoorde voedselpatronen en voedselomgevingen. Daarom dragen we bij aan de uitvoering van de **Vlaamse voedselstrategie**.

Met betrekking tot omgevingslawaai hanteren we realistische ambities, die aansluiten bij Europees beleid. WHO-aanbevelingen worden als langetermijndoelstellingen beschouwd.

We zetten in op **geluidsactieplannen** voor belangrijke wegen, spoorwegen en de luchthaven Brussel-Nationaal en blijven pleiten voor een (politiek) samenwerkingsakkoord om de bevoegdheden inzake de luchthaven Brussel-Nationaal op een gecoördineerde wijze uit te oefenen.

We reiken **kwaliteitslabels voor stiltegebieden** uit aan lokale coalities en met een **lichtbeleidsactieplan** zetten we in op 'donkerte' als omgevingskwaliteit.

We implementeren de herziene Richtlijn Industriële Emissies (RIE) en vertalen het Industrial Emissions Portal (IEPR) in de Vlaamse milieuregelgeving. Dit zal enerzijds een aanzienlijke impact hebben op de **vergunningprocessen van Vlaamse industriële installaties en landbouwinstallaties** binnen de scope, maar anderzijds zal het ook een driver zijn om de industriële transformatie te faciliteren. We maken nieuwe instrumenten om rapporteringsverplichtingen van bedrijven te faciliteren. Waar nodig ondersteunen we bij de verplichte implementatie en rapportering van de toekomstige duurzaamheidsregelgeving. De ontwikkeling van deze instrumenten met bijhorende faciliterende (beleids)omkadering wordt onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek waarbij stakeholders rechtstreeks worden betrokken in beide fasen.

We ontwikkelen een **omgevingsveiligheidsbeleid** en optimaliseren het instrumentarium. Daarbij bekijken we onder andere in welke mate we het instrumentarium voor omgevingsveiligheid kunnen afstemmen met de achterliggende krachtlijnen die bepaald zijn bij de modernisering van m.e.r. Daarnaast pakken we (belangen)conflicten tussen **Seveso-activiteiten** en andere maatschappelijke ontwikkelingen aan.

het internationale **havengebied North Sea Port District** (regio Gent – Terneuzen - Vlissingen) en vanuit het complex project Noord-Zuid Limburg versterken we de interbestuurlijke samenwerking en afstemming om de omgevingsopgaven efficiënt aan te pakken vanuit een gezamenlijke gebieds- en investeringsagenda.

Met **T.OP Dender** blijven we krachten en middelen bundelen om onder meer de waterveiligheid samen met de omgevingskwaliteit en leefbaarheid te versterken. We investeren prioritair in de ambitieuze uitvoering van het gebiedsprogramma Strategisch plan Ruimte voor Water.

T.OP Kustzone focust zich op de duurzame afwatering van de kustvlakte (gebiedsprogramma IJzer), een versterking van de draagkracht van de bestaande kustduinengordel (gebiedsprogramma Kustduinen), de impact op zeehavenontwikkeling (gebiedsprogramma Brugse Kanaalzone) en op een afstemming van de territoriale impact van de offshore ontwikkelingen.

7. LOKALE BESTUREN EN VOORTREKKERS ONDERSTEUNEN OP HET TERREIN

We ondersteunen lokale besturen en hun omgevingsdiensten bij het verhogen van hun bestuurskracht. Dit doen we via verschillende vormen van interbestuurlijke samenwerking, kennisdeling en -uitwisseling. Voortrekkers worden extra ondersteund in functie van het opschalen van innovatieve praktijken.

We bieden duidelijkheid aan lokale coalities met **krachtigere Vlaamse kaders** die lijnen en verwachtingen uitzetten, doelstellingen bindend maken en een geïntegreerde en interbestuurlijke aanpak bevorderen. We ontwikkelen een Kaderdecreet Omgeving dat in eerste instantie het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) en de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) harmoniseert. We werken aan meer doeltreffende toekomstbestendige regelgeving (VLAREM) met robuuste vergunningen van exploitaties aangevuld met dynamische milieumanagementsystemen. Omdat samenwerking ook een gedeelde verantwoordelijkheid inhoudt, **schrapen we in het overaanbod aan uitzonderingsmaatregelen of te gedetailleerde normen** en verkennen we de mogelijkheden van **doelregelgeving**.

We ontwikkelen een beleidsaanpak voor **innovaties** die bijdragen aan de realisatie van omgevingstransities, en we betrekken hierbij kennisinstellingen, bedrijven, middenveldorganisaties en overheden. De impactgerichte Green Deals kunnen hiervoor ingezet worden.

We **versterken de lokale omgevingsdiensten** opdat ze nog beter kunnen bijdragen aan een krachtiger omgevingsbeleid, en we hebben daarbij oog voor de noden van de lokale diensten. Hiervoor verduidelijken en verscherpen we de rol en taak van de gemeentelijke omgevingsambtenaar, schalen we de advisering en begeleiding op, bieden we ondersteunende kaders, richtlijnen en standpunten bij de regelgeving aan en voorzien we voor eenvoudige handelingen een eenvoudiger controlesysteem, mogelijk zelfs buiten het lokale bestuur om.

Vanuit een ambitieuze en prioritaire set aan omgevingsopgaven gaan we in dialoog met de lokale besturen en zetten we onze middelen in. Met een **structurele en Vlaanderen-brede omgevingsregiowerking** creëren we met de drie bestuursniveaus een lokaal-Vlaamse gespreksruimte geënt op de referentieregio's. Zo organiseren we het interbestuurlijk samenspel rond het omgevingsbeleid efficiënt. Samen met de lokale besturen benaderen we zo de urgente omgevingsopgaven vanuit een bovenlokale bril en zoeken we samenwerking en afstemming rond de beleids- en werkprioriteiten voor de regio. Met de inzet van het BRV-fonds ontwikkelen we vanuit een inhoudelijk en methodisch kader een nieuw instrument, nl. de **'Regiodeal'**. De komende legislatuur wordt een regiowerking uitgerold die zich richt op de lokale doorwerking en op een

In de bovengewestelijke processen wil Vlaanderen (pro-)actief wegen op internationale beleidsontwikkeling vanuit de eigen kenmerken en sterktes. We zorgen ervoor dat we de impact van Europees beleid op de Vlaamse context beter en vroeg in de ontwikkelingsfase inschatten. Een betere uitvoerbaarheid binnen de specifieke Vlaamse context kan ons namelijk helpen om het Europees beleid sneller om te zetten in Vlaams beleid.

Vlaanderen pleit op **bovengewestelijk niveau** voor het belang van meer medefinanciering, 'guidance', versterkte governance, instrumentenontwikkeling en meer synergie opdat de verplichtingen, afspraken en engagementen binnen bereik liggen, en opdat een effectieve bescherming van mens, plant én dier en ecosystemen kan worden gegarandeerd.

We maken daarbij maximaal gebruik van de aanwezige wetenschappelijke kennis bij Vlaamse actoren. De uitvoering van internationale afspraken zoals internationale klimaat- of biodiversiteitsfinanciering is een opportuniteit om kennis te ontwikkelen en uit te wisselen, expertise en ervaring te verhogen en onze knowhow te valoriseren.

Vlaanderen toont specifiek zijn internationale klimaatambitie door verder bij te dragen aan de **internationale klimaatfinanciering**. In uitvoering van het Akkoord van Parijs en de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen en de bijbehorende Europese en intra-Belgische afspraken, zal Vlaanderen het klimaatbeleid van ontwikkelingslanden verder ondersteunen en bijdragen aan de transitie naar een duurzame, inclusieve en klimaatrobuuste wereld, door Vlaamse expertise, sterktes, innovatieve benaderingen en talenten te mobiliseren, waarbij prioriteit gegeven wordt aan landen en regio's die aanknopingspunten hebben met het Vlaams (buitenlands) beleid. Vlaanderen zal hiervoor een Vlaamse Internationale Klimaatfinancieringsstrategie (VIKS) voor de periode 2025-2030 uitwerken en uitvoeren.

9. DE OMGEVINGSREGELGEVING DOEN NALEVEN

Omgevingshandhaving is een belangrijk onderdeel van het omgevingsbeleid. We zetten vanuit een realisatiegericht omgevingshandhavingsbeleid in op daadkrachtige omgevingshandhaving op het terrein, en we verzekeren een optimale naleving van de omgevingsregels. We dragen daarmee bij aan het waarborgen van een gezonde, veilige en kwaliteitsvolle leefomgeving voor de huidige en toekomstige generaties, en het voorkomen of desgevallend remediëren en sanctioneren van onaanvaardbare schade aan het leefmilieu, aan de natuur, aan de goede ruimtelijke ordening en aan de goede staat van ons onroerend erfgoed.

De belangrijkste speerpunten voor omgevingshandhaving voor de volgende legislatuur zijn:

1. de **implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving** en zijn uitvoeringsbesluiten, zeker ook van de nieuwe bevoegdheden inzake bestuurlijke vervolging en beboeting;
2. het gefaseerd uitvoeren en evalueren van het **Meerjarenomgevingshandhavingsprogramma** door:
  - a. het maximaal inzetten op de 7 gewestelijke prioriteiten,
  - b. het inzetten van een gepaste handhavingsstrategie voor ieder handhavingsinitiatief met focus op oplossingsgerichte en kordate handhaving,
  - c. het verder verfijnen van de risicogebaseerde aanpak;
3. het verankeren van de **handhaafbaarheidstoets** met oog op een eenduidige regelgeving en een kwalitatieve vergunningverlening en op het actief bijdragen aan de ontwikkeling van omgevingsbeleid, aan onderzoek en aan evaluatie;

